

Obor: Školení hlavních vedoucích táborů

Téma 09 : Krizový management a risk management

Zpracovatel: TOM Roháči 2713 Kladno – Miroslav Komorous

Úvod

Oba názvy bohužel v češtině nemají obdobný ekvivalent, nicméně pod těmito pojmy můžeme chápat veškeré problémové situace, které se nám mohou přihodit při snaze dosáhnout vytyčeného cíle. V tomto textu se budeme zabývat krizovým managementem a risk managementem volnočasových aktivit. Pod takové aktivity můžeme zahrnout veškerou činnost na výpravách s vaším oddílem. Jednotlivé kapitoly vám pomohou pochopit a řešit základní krizové situace, ve kterých se můžete ocitnout.

Při pořádání každé akce, jak jednodenní tak i vícedenní, je důležité připravit se na možná rizika s ní spojená. Je důležité promyšlet do důsledku možná rizika, protože každá akce je svým způsobem jedinečná a rizika mohou vznikat již při samotné přípravě. Kolem nás je mnoho problémů, pro které bychom měli mít připravená řešení nebo náhradní plán. Při volnočasových aktivitách nás může potkat takřka vše, záleží na lidech, charakteru a místu akce.

Rizika spojená s akcemi v horách

Pokud se budeme bavit o tom, co znamená akce v horách, není kopec jako kopec, ačkoliv stejná pravidla platí jak v Krkonoších, tak i v Alpách. Hory jsou prostředí špatně předvídatelné a s rychle se měnícím klimatem. Nikdy nevíte, kdy a jak se počasí změní nebo co se na trase stane. Nehledě na to, že hory jsou prostředím špatně dostupným, takže vždy musíte spoléhat především na své zkušenosti a vybavení, které si s sebou nesete. Nikdy se nevydávejte do hor v menším počtu než jsou tři lidé. V tomto minimálním počtu máte jistotu, že když se někdo vážně zraní, tak jeden s ním může zůstat (případně poskytovat první pomoc) a druhý zavolá nebo dojde pro pomoc.

Mnoha krizovým situacím můžete předejít tím, že před začátkem trasy překontrolujete vybavení a oblečení svých svěřenců. V žádném případě se neobejdou bez pevné obuvi a oblečení vhodného do hor. To znamená, že vždy musíte počítat s tím, že krásný slunečný den může přejít v prudký déšť nebo dokonce sněhovou vánici. Věci je vhodné, ba dokonce žádoucí zabalit do batohu a netahat je v taškách, ani nenechat nic volně viset na batohu. Myslete na pitný režim a dostatečné zásoby vody, což znamená 2 litry za den na jednoho účastníka. Nepodceňujte ani dostatečný přísun energie, která by měla být v rovnováze s vaším energetickým výdejem. Dostatečnou energii vám poskytne vyvážená svačina, takže v horách rovnou zapomeňte na hladovku či jiné podobné bobříky, které by mohly způsobit oslabení jedince, únavu a zvýšení rizika např. úrazu. S sebou nemusíte mít ani zdravotnici, vystačíte si se svým zdravotním kurzem a lékárnou.

Dalším krizovým situacím předejdete tím, že trasu pečlivě naplánujete a v ideálním případě ji znáte. Měli by jste vždy pamatovat na možná sestupová a úniková místa, buď kvůli špatnému počasí, nebo problému vzniklému na trase (únava, zranění, počasí). Také je důležité dopředu znát dosažitelná místa, kde můžete doplnit vodu a složit hlavu. Pamatujte na to, že mapa ne vždy odpovídá realitě! Nikdy nic nezkazíte, když všechno pojistíte náhradním řešením. Jedině si tím ulehčíte problémy a stresující situace s improvizovaným náhradním plánem.

Před zahájením trasy nebo plánovaného přechodu není na škodu zjistit si číslo na příslušnou horskou službu a domluvit se s někým, kdo zůstal doma a komu můžete nahlásit váš pohyb nebo místo s delší zastávkou. Tím je myšleno, že taková osoba bude mít faktický přehled o plánované trase či místě vašeho bivaku. Není na škodu, když bude znát i váš časový plán a vy se jí budete hlásit ve smlouvenou dobu (většinou večer buď po návratu z trasy, nebo ve chvíli založení bivaku). V situaci, kdy se člověku dlouhou dobu neohlásíte, může daná osoba dle svého uvážení kontaktovat záchranou složku (horskou službu) a říct jim kdy a kde se vaše skupina pohybovala. Tím jim ulehčíte práci a zkrátíte dobu pátrání.

Během samotné cesty pamatujte na to, že skupina by měla být vždy pohromadě. Rychlost a náročnost trasy přizpůsobujte nejslabšímu členu výpravy. V žádném případě nedopusťte, aby se vám rozdělila skupina a rychlejší členové šli napřed. Zdatnější členové vždy mohou zpomalit, aniž by to pro ně znamenalo ztrátu sil, ale pro slabšího člena znamená zrychlení nadstandardní, ne-li nemožný výkon. Nikdy nepřeceňujte síly své ani svých svěřenců. Skupina se může pohybovat pouze po značených a dovolených stezkách. Vedoucí trasy stále sleduje aktuální polohu a značení trasy (tzv. mapuje). V exponovaných terénech by vždy vůdce či vedoucí daného výletu měl zhodnotit situaci a podle toho se rozhodnout o možnosti sestupu či výstupu.

Pamatujte na to, že při jakékoli vyhocené či nebezpečné situaci by jste měli zachovat klid a snažit se přijít na co nejlepší a nejbezpečnější řešení. Obzvláště pozor si dejte na propuknutí paniky ve skupině, to je to nejhorší, co vás může potkat. Abyste v krizové situaci zabránili panice, zachovávejte klidnou hlavu, vystupujte autoritativně, neustále uklidňujte skupinu a dbejte na jejich bezpečí a určitý „komfort“ (tepelný, psychický, dodržování pitného režimu u přísunu energie).

Doporučené vybavení pro letní túru v horách: batoh velikosti 30-40 litrů s bederním pásem, nepromokavé kalhoty a bunda, náhradní flíssová mikina (kromě té, co máte na sobě), tepelná pokrývka hlavy, dva páry rukavic, lékárnu pro poskytnutí první pomoci, bivačovací vak (pokud máte, není na škodu), jídlo, pití, vysoce energetická potrava (např. hroznový cukr pro případ nouze), nezbytné osobní léky (platí hlavně pro astmatiky či alergiky), čelovka s náhradními bateriemi, mapa (nejlépe dva kusy do skupiny), buzola, píšťalka, mobilní telefon (nejlépe nabitý, vypnutý a připravený na nouzové použití) a další věci dle vlastního uvážení či potřeb.

Rizika spojená s akcí v běžných podmínkách

Běžnými podmínkami chápejte místa, která jsou lehko dostupná od civilizace nebo jsou přímo součástí civilizace (města, vesnice a přilehlé krajiny). To znamená, že do krizového plánu musíte zahrnout případná rizika spojená s dopravou a možným zásahem civilních osob. Na druhou stranu počasí není tak proměnlivé jako v horách a najít či vytvořit přístřešek v běžných podmínkách je mnohem snazší.

V běžných podmínkách je třeba počítat s tím, že se nepohybujeme ve zcela volné krajině, ale většina ploch spadá pod něčí správu nebo do soukromého vlastnictví. Musíte dopředu dobře promýšlet, kde složíte hlavu, protože blízko civilizace vám hrozí střed s místními obyvateli, což není uprostřed spánku příjemné. Kousek od města nejste v divočině mimo dosah civilizace, takže dbejte, aby jste neohrožovali majetek či soukromí občanů. Nejlépe uděláte, když dopředu zjistíte ubytování na místech k tomu vyhrazených. To znamená turistické ubytovny, kempy, tělocvičny nebo po domluvě s majitelem část louky či lesa. V případě improvizovaného noclehu vybírejte vždy takové místo, které je mírně vyvýšené oproti okolnímu terénu, čímž se vyvarujete možnému spánku v louži, a na kterém nebudete

upoutávat nežádoucí pozornost. Pamatujte na to, aby jste místa vašeho pobytu opouštěli uklizená a bez známek vaší návštěvy.

Pokud během cesty dojde k nepřízni počasí, je vhodné najít bezpečný úkryt, v případě přívalového deště na vyvýšeném místě, co nejdále od vodního zdroje, kde hrozí zaplavení oblasti. Při bouři musíte počítat i s nebezpečím zasažením bleskem, proto si vybírejte taková místa, kam blesk pravděpodobně neuhodí, např. nížiny, místa pod úrovní terénu (d'olíky, jámy, brázdy). K zásahu bleskem dochází nejčastěji do vodní hladiny, ve volných prostranstvích (pole, louky) nebo na vyvýšených místech (vrcholy kopců, hřebeny). Zásah hrozí především osobám převyšujícím okolní terén a riziko zvyšuje kovový předmět přesahující úroveň postavy (hole, lyže, tyče od stanů atd.), proto nestůjte v bezprostřední blízkosti nejvyššího bodu v terénu ani v jeho blízkém okruhu.

Stejně jako pro akci v horách, musíte dopředu naplánovat a promyslet trasy výletů a mít vždy připravené náhradní řešení v případě nepřízně počasí či nedostatku pláštěnek. Plynulosti programu jedině prospěje, pokud tato řešení budete mít připravená již z domova a rovnou budete počítat s nejhorší variantou, která se může stát. Vzhledem k tomu, že se stále pohybujete v dosahu civilizace, můžete tento fakt využít při plánování akce. Například při doplňování vody kromě přírodních zdrojů můžete využít i vodovodní kohoutek ve vesnici.

V běžných podmínkách pro vás největší ohrožení představuje fakt, že vás může potkat cokoliv. Od nepřízně počasí přes dopravní nehodu až ke střetu s místními „domorodci“. A to nemluvíme o krizových situacích ve vlastní skupině, jako jsou zranění, ztráta polohy, člena či zavazadla. Většinu těchto nepříjemností je těžké předvídat dopředu. Proto je důležité neustále mapovat terén a mít přehled o všech členech skupiny.

Stálé tábory – možnost ohrožení přívalovou vlnou (povodně)

Pečlivě se věnujte výběru místa tábora, přívalové povodně jsou nejnebezpečnější pro turistické kempy často umístěné v údolních nivách. V přímém ohrožení přívalovou vlnou se můžete ocitnout, pokud se váš tábor nachází v oblasti menšího potoka či říčky, nebo máte tábor dokonce u nějaké z našich větších řek. V takovém případě byste vždy měli pamatovat na nějaké místo úniku, co nejdále od vodního toku, nejlépe na vyvýšeném místě.

Během provozu tábora byste si měli dávat pozor na období srážkových dešťů a pravidelně sledovat aktuální počasí a výšku hladiny vodního toku. Hodně vám pomůžou informace z webových stránek <http://www.chmi.cz/>, kde jsou podrobné přehledy. Můžete pozorovat i bouřkovou oblačnost, zda se příliš dlouho (tzn. déle než hodinu) nezdržuje na jednom místě proti proudu vodního toku. Pokud jsou mraky hodně nízko nad terénem, což je znamení většího množství vláhy vodní masy v atmosféře, nebezpečí přívalových srážek je vysoké.

Ve chvíli kdy vyhodnotíte, že jste v možném riziku přímého ohrožení, je vhodné připravit se na možnost povodně v souladu s místním protipovodňovým opatřením nejbližší obce či autoritativních složek. Pamatujte, že vždy byste měli mít tábor nahlášený na hygienické stanici a u nejbližšího hasičského zboru.

Pokud dojde na nejhorší, a ocitnete se v povodňové oblasti, upozorněte své svěřence na možnou evakuaci. Dohlédněte na to, aby každý účastník tábora měl zabaleno své zavazadlo a byl připraven na okamžitý přesun. Před samotným přesunem všechny účastníky spočítejte a shromážděte je do přístřeší buď po družinách, nebo jako celý oddíl. Pokud vám to časová tíseň neumožňuje, sbalte si pouze doklady a nejdůležitější věci. Svoje svěřence mějte neustále na blízku a nedovolte, aby se vzdalovali z určeného místa shromáždění, kde vyčkáte na evakuaci a podřídíte se evakuačnímu plánu záchranných složek.

Stálé tábory – možnost ohrožení silným větrem

Často neprávem podceňované riziko představuje silný vítr. Působením poryvu větru může dojít k nenadálému uvolnění předmětů a jejich unášení větrnou smršťí. Nesené předměty či uvolněné objekty mohou způsobit zranění. Zejména pobyt v lese při větrném počasí je nebezpečný. Pády ulomených větví nebo vývraty celých vzrostlých stromů jsou příčinou celé řady úrazů. Nebezpečí vývratů se zvyšuje při deštivém počasí, kdy je půda podmáčená.

Za silného větru je nutno dbát při pohybu v lese a v blízkosti stromů zvýšené opatrnosti. Okrajové a nesourodé porosty jsou vystaveny účinkům větru větší měrou, a proto je v jejich okolí míra rizika vyšší. Konfigurace terénu hraje rovněž vedle síly větru podstatnou roli. Obecně vyvýšená a otevřená prostranství jsou účinkům větru vystavena více. Oproti tomu terénní deprese a sníženiny lze považovat za relativně bezpečné. Při silném větru je více než vhodné se vyvarovat pobytu v blízkosti osaměle stojících, nemocných, či starých stromů. To platí i pro pobyt ve stanech, provizorních přístřešcích a stavebách s lehkou konstrukcí.

Varování před účinky silného větru vydává ČHMI. Při vydání varování je nutno pobyt v potenciálně nebezpečných oblastech zvážit a v případně nutnosti omezit. S možností větrného nebezpečí je nutno počítat již při výběru vhodného místa ke zřízení tábora. Táborové objekty a stany je nutno umístit mimo dosah potenciálně nebezpečných stromů. Nejvíce ohroženou částí staveb z hlediska možnosti působení větru jsou střešní konstrukce. Nejenom ty je potřeba v případě nepříznivé předpovědi vhodně upevnit a zajistit proti uvolnění. Dojde-li k porušení konstrukce objektu, je nutno jej okamžitě opustit. Musí být vybráno všem známé bezpečné společné shromaždiště mimo dosah nebezpečí (srub, táborová kuchyně či jiné táborové stavby).

V průběhu samotné vichřice je důležité zachovat klid. Omezit pohyb venku a zdržovat se na bezpečných místech chráněných před větrem. Nejenom zde platí zásada, že je nutné mít o všech účastnících přehled. Nikdo by se neměl zdržovat sám mimo kolektiv ostatních. V případě bezprostředního ohrožení majetku či života neváhat a kontaktovat záchranné složky a dbát jejich pokynů.

Bezvětří	pod 1km/hod	Kouř stoupá svisle vzhůru
Vánek	1-5 km/hod	Směr větru je poznatelný podle pohybu kouře, vítr však nepohybuje větrnou korouhví (směrovkou).
Slabý vítr	6-11 km/hod	Vítr je cítit ve tváři, listy stromů šelestí, větrná směrovka se začíná pohybovat.
Mírný vítr	12-19 km/hod	Listy stromů a větvičky jsou v trvalém pohybu, vítr napíná praporky a slabě čeří hladinu stojaté vody.
Dosti čerství vítr	20-28 km/hod	Vítr zdvíhá prach a kousky papíru, pohybuje slabšími větvemi.
Čerstvý vítr	29-38 km/hod	Listnaté keře se začínají hýbat, na stojatých vodách se tvoří menší vlny se zpěněnými hřebeny.
Silný vítr	39-49 km/hod	Vítr pohybuje silnějšími větvemi, telegrafní dráty sviští, používání deštníků se stává nesnadné.
Prudký vítr	50-61 km/hod	Vítr pohybuje celými stromy, chůze proti větru je obtížná.
Bouřlivý vítr	62-74 km/hod	Vítr ulamuje větve, chůze proti větru je téměř nemožná.
Vichřice	75-88 km/hod	Vítr působí menší škody na stavebách (strhává komíny, tašky ze střech).
Silná vichřice	89-102 km/hod	Vyskytuje se na pevnině zřídka, vyvrací stromy, působí větší škody.
Mohutná vichřice	103-117 km/hod	Vyskytuje se velmi zřídka, působí velké škody na domech, lesích.
Orkán	nad 118 km/hod	Ničivé účinky.

Oddílové hry

Vždy je nejlepším způsobem prevence krizových situací dobrá příprava. Samotný název kapitoly „Oddílové hry“ nám naznačuje, že se jedná o organizované volnočasové herní aktivity pro větší počet účastníků. Proto oddílové hry připravujte s dostatečným předstihem tak, abyste měli možnost prohlédnout si terén, ve kterém hru plánujete uvést do života, připravit stručná a jasná pravidla a zajistit si dostatečný počet pomocníků, pokud to vyžaduje charakter hry. Při plánování vždy zohledňujte počet a věk hráčů. Nepřeceňujte jejich mentální ani fyzické schopnosti a nezapomínejte, že ať je záměr hry výchovný, sportovní, anebo zcela jiný, především by měl hráče zaujmout a bavit, protože jinak ztrácí smysl.

Při hrách v klubovně či jiné uzavřené místnosti vycházejte z dispozic prostoru, který máte v plánu využít. Je na vašem uvážení a zkušenosti, zda-li prostor odpovídá charakteru hry (malá místnost není ideální pro velkou bojovou hru) a počtu hráčů (stejně tak se v malé místnosti nedokáže efektivně schovat 40 osob). Kromě toho je vhodné eliminovat v místnosti počet předmětů překážejících při hře. Jinými slovy, udržujte pořádek na „pracovišti“.

Pro hry venku vybírejte takový terén, který jste před začátkem hry viděli a jasně ohraničili buď přirozeným reliéfem krajiny (cesta, potok, konec lesa), nebo uměle vytvořenou hranicí z fáborků či jiného viditelného materiálu. Tím předejdete dezorientaci či dokonce ztracení hráčů. Ujistěte se, že ve vyznačeném terénu na účastníky hry nečihají překvapení v podobě močálů, propadlin, padajících větví apod.

Při hrách ve městě dbejte zvýšené opatrnosti a vybírejte si taková místa, na kterých nebudete narušovat dopravní provoz ani soukromí civilních osob. Pokud obyvatele města potřebujete zapojit do hry, dbejte na to, aby se vaši svěřenci nechovali jako utržení ze řetězu, ale podle zásad slušného chování. Zabráníte tím možným kolizím.

Před začátkem hry vysvětlte všem hráčům jasně daná pravidla. Ujistěte se, že každý zná svou úlohu ve hře a ví, co má dělat. Domluvte si časový limit, během kterého bude hra probíhat a signál, který bude oznamovat konec hry, a místo, na kterém se všichni hráči po zaznění signálu sejdou. Počítejte s tím, že během hry se mohou vyskytnout různé problémy, takže vaše úloha by měla být neutrální a zároveň by vám měla umožňovat dohled nad průběhem celé hry. V některých situacích je žádoucí předem si domluvit pomocníky, kteří vám s dohledem nad průběhem hry mohou pomoci (zpravidla se jedná o doplňující postavy, které hráčům pomáhají nebo naopak brání k dosažení cíle hry), a tím eliminují případná zranění či neshody mezi hráči. Pokud dojde ve hře k nečekanému zvratu (porušení pravidel, nedorozumění, vnější zásah apod.), je vhodné ji zakončit řízenou reflexí, která může předejít napětí ve skupině.

Oddílové tradice

K oddílovým tradicím mě nenapadají žádné krizové scénáře, které by mohly ohrozit oddíl nebo skupinu tzv. „zevnitř“, jestliže se jedná o takové tradice, se kterými všichni souhlasí a všeobecně je uznávají. Naopak jsem přesvědčená, že takové tradice, např. v podobě pověstných bobříků, podporují pospolitost, opatrnost a uvědomělost všech členů, čímž vlastně krizovým a riskantním situacím lze předcházet.

Rozhodně by však každý člen oddílu měl mít právo tradice odmítnout, pokud se s nimi neztotožňuje, případně být upozorněn hned při prvním kontaktu s oddílem, co je podmínkou vstupu, aby se sám mohl svobodně rozhodnout, jestli je něco takového ochoten akceptovat. Nikdy, a to obzvlášť zdůrazňuji, nikdy žádného člena nenutíte pod nátlakem, aby podstoupil něco, s čím dobrovolně nesouhlasí.

Na druhou stranu vnější okolí, neznalé oddílových tradic, je může vnímat velice rozporuplně. Takže buďte připraveni na skutečnost, že náhodný kolemjdoucí si váš poklidný oddílový rituál může vykládat jako sektářskou seanci. V takovém případě zachovejte chladnou hlavu a danou situaci, ve které se ocitl, mu vysvětlíte. Stejně pravidlo platí i pro rodiče vašich svěřenců mladších 18 let. Nikdy není od věci průběžně je seznamovat s programem oddílové činnosti, tradice nevyjímaje.

Oddílové tresty

Zvýšenou pozornost je nutno věnovat formě případných trestů účastníků akce. Základem je stanovení jednoznačných pravidel a jejich důsledné dodržování. Závažné prohřešky narušující chod akce či vzájemné vztahy účastníků musí být neodkladně řešeny. Nejlépe individuální formou s přihlédnutím k mentálním a fyzickým dispozicím.

Trest by měl být přiměřený věku a míře provinění. Obecně zesměšnění před ostatními není vhodnou formou trestu. Vyloučení z kolektivu nebo z akce by měl být krajní a zcela výjimečný trest, používaný pouze u nejzávažnějších prohřešků. V těchto případech je vhodné zvážit případnou spolupráci a informovanost rodičů (zákonných zástupců). Systém trestů musí být transparentní a nestranný. Zvlášť je nutno se vyvarovat zvýhodňování privilegovaných jedinců. Opakované trestání téhož jedince může vést k jeho frustraci. I tuto okolnost je dobré brát na zřetel a pokusit se vyvarovat vzniku táborového "otloukánka".

Opakované totožné trestání je leckdy kontra-produktivní. Notorické problémisty je lepší pozitivně motivovat, najít pozitivní vlastnost a tu rozvíjet. Často dělají problémy jen aby se zviditelnili, je to pro ně nejlehčí možnost, jak na sebe upoutat pozornost, které se jim jinak nedostává. Při řešení sporů musí být nezpochybnitelná role vedoucího akce. Vymezení postavení (vedoucí - účastník) je naprosto nezbytné. Postavení vedoucího nesmí být zneužíváno. V opačném případě často dochází ke zpochybnění jeho morální autority. Zde má vedoucí nezastupitelné místo a pravomoc, ze které vyplývá i nemalá zodpovědnost.

Krizový management sociálních struktur v oddíle

Všechny výše zmíněné krizové managementy spojuje jedno velké společné téma, které je třeba vzít v potaz při všech volnočasových aktivitách, při kterých se setkává větší počet lidí. Tímto tématem jsou sociální struktury vztahů. Proto je třeba podrobněji rozepsat krizový management sociálních struktur v oddíle.

Každý oddíl je uskupení lidí, jehož členové se liší věkem, pohlavím, barvou pleti, sociálním zázemím a v neposlední řadě i životními zkušenostmi. Tím vzniká mnoho pravděpodobných třecích ploch, ze kterých následně plynou různé krizové situace, jaku jsou šikana, rasismus, kouření, drogy, sexuální harašení, alkohol, porucha přijímání autorit, atd.

Krizám lze předcházet jasně danými pravidly, které je třeba v oddíle dodržovat, to mohou podpořit již výše zmíněné tradice. Porušení pravidel se trestá předem dohodnutým a přiměřeným způsobem, který má výchovný efekt a závažně jedince neomezuje ani nepoškozuje. Trestem může být ztráta bodů v celoroční hře, veřejná omluva, 20 dřepů, apod. V pravidlech by měla být zahrnuta prohibice a zákaz kouření na všech akcích platná pro všechny členy. Na další domluvě závisí pravidla trávení volného času. Měl by být jasně stanoven řád průběhu akce, do kterého zahrnete veškeré aktivity společné i volnočasové. Všechny členy je dobré vést podle pravidla příklady táhnou, to znamená pro vás a ostatní členy ve vedoucích pozicích, že byste měli být morálně bezúhonní a v době strávené s oddílem či skupinou bezvýhradně dodržovat stanovená pravidla.

Dalším faktorem krizového managementu je vhodně stanovený program. Tzn. takový program, který zohledňuje různé věkové skupiny, výkonnost a schopnosti všech zúčastněných. Prvním krokem při tmelení skupiny je vytváření smíšených družstev, protože v celkově smíšené skupině dochází k vzájemné podpoře, pomoci a respektu. Starší se mohou starat o mladší, zkušenější mohou předávat vědomosti méně zkušeným, silnější pomáhat slabším atd. Učte svoje svěřence odpovědnosti nejen za sebe ale i za druhé. Nepodceňujte význam zážitkové výchovy. Takto postavené akce prostřednictvím intenzivních zážitku a praxe všem zúčastněným dokazují, že v podstatě nezáleží na tom, kolik nám je let, jak vypadáme nebo jaké postavení a roli ve společnosti máme, ale na tom, co nosíme uvnitř. Zážitkovou výchovu aplikujte především prostřednictvím vícedenních akcí a oddílových tradic, což vám zaručí soudržnost oddílu či skupiny. U smíšených oddílů, kde jsou chlapani a dívky pohromadě, nastává zvýšená nutnost krizového managementu sexuality vašich svěřenců. Pamatujte na všeobecně platná morální pravidla.